

Park narodowy Everglades o powierzchni 5600 km² znajduje się na południowym krańcu półwyspu Floryda, nad zatoką o tej samej nazwie. Jest Międzynarodowym Rezerwatem Biosfery oraz obszarem o globalnym znaczeniu dla wędrówek ptactwa wodnego. Składa się z kilku powiązanych ze sobą ekosystemów: prerii porośniętej bujną turzycą, podzwrotnikowej dżungli, głębokich namorzynowych moczarów oraz ciepłych wód zatoki Floryda. Swym zasięgiem obejmuje zaledwie 20% powierzchni historycznych rozlewisk Everglades.

Park Narodowy Everglades na Florydzie

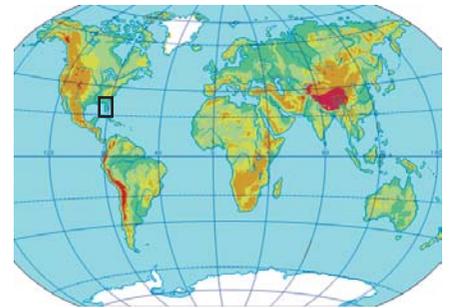
Kraina wysp

Historia parku

Historia parku narodowego Everglades sięga przełomu XX wieku, kiedy to rozlewiska i moczary południowej Florydy były rajem dla licznej rzeszy myśliwych, którzy polowali, głównie na ptactwo wodne oraz aligatory. Ze względu na panującą wówczas wśród amerykańskich dam modę na noszenie kapeluszy z ptasimi piórami istniało olbrzymie zapotrzebowanie na ten asortyment. Największą popularnością cieszyły się pióra białe oraz różowe, pochodzące z takich ptaków, jak czapla dostojna, czapla śnieżna i warzęcha różowa, których najliczniejsze stada występowały właśnie na rozlewiskach południowej Florydy. Myśliwi zabijali je tysiącami. Już po krótkim czasie nastąpił drastyczny spadek liczebności niektórych

gatunków, z których kilka zostało nawet zagrożonych wyginięciem.

Spragnieni szybkiego zarobku kłusownicy nie wahali się nawet zamordować strażnika wynajętego do pilnowania przetrzebionych kolonii ptaków. To zdarzenie oraz długotrwałe zabiegi Towarzystwa Przyrodniczego im. Jana Audubona spowodowały, że w roku 1916 na małym obszarze jednej z tutejszych wysp o wdzięcznej nazwie Paradise Key został powołany park stanowy Royal Palm, którego nazwa pochodziła od powszechnie występującej tutaj palmy królewskiej. Od tej pory działania służące ochronie przyrody południowej Florydy nabrały wyraźnego tempa, co w efekcie doprowadziło do założenia 6 grudnia 1947 roku narodowego Everglades.

Seminole – rdzenni mieszkańcy moczarów Everglades od wieków wyrabiali mąkę.

Charakterystyczną rośliną parku jest też kolorowe drzewo gumbo-limbo, zwane również „drzewem-turystą” od jego łuszczącej się, czerwonej kory, przypominającej skórę wczasowicza, który zbyt długo opalał się w pełnym słońcu Florydy.

Inną powszechną rośliną porastającą wapienne wysypki jest figa „dusiciel” – drzewo, które żyje kosztem innych roślin. Już w niedługim czasie po tym, jak porzucone przez ptaka lub nawiane przez wiatr nasiona tej rośliny spadną na pień jakiegokolwiek drzewa rozpoczyna się szybkie kiełkowanie. Pojawiają się długie, powietrzne korzenie, sięgające aż do samej ziemi natomiast łodygą i liśćmi figa oplata drzewo - gospodarza. Wkrótce ten nieproszony gość zaczyna konkurować ze swoim gospodarzem o światło, wodę oraz substancje odżywcze zawarte w podłożu. Po jakimś czasie, gdy drzewo-gospodarz obumiera figa osiąga pełnię rozwoju i gotowość wydania następnych nasion.

Przeciwnieństwem „zabójczej” figi są epifity (wietrzne rośliny), które porastają inne drzewa, ale nie robią im żadnej krzywdy. Pozyskując całą potrzebną do życia wodę oraz składniki pokarmowe z powietrza epifity są dobrze przystosowane do życia w zarośniętych dżunglach.

Najlepiej znanymi przedstawicielami tych roślin są dzikie orchidee, z których wiele gatunków rośnie na terenie parku Everglades wśród ciemnych i wilgotnych wapiennych „garbów” oraz na cyprysnikowych trzęsawiskach.

Świat roślin

W granicach parku występuje ponad 2000 gatunków roślin ciągle konkurujących ze sobą o dostęp do światła i zasobów wody, zarówno tych należących do strefy umiarkowanej, jak i zwrotnikowej.

Obok palm, drzew gumbo-limbo, mahonii i paproci w parku rosną wierzyby, sosny oraz dęby pokryte girlandami hiszpańskiego mchu.

Rośliną, która nadaje parkowi jego specyficzny charakter jest turzycza, która pokrywa blisko 32 000 km² otwartej prerii. Przez wieki rozprzestrzeniła się na rozlewiskach Everglades, systematycznie zasilanych ulewnymi deszczami oraz wezbrzeniami wód jeziora Okeechobee, znajdującego się 100 km na północ od parku.

W bezkresnym morzu traw gdzieś-niedzie pojawiają się wysypki suchego łądu porośnięte drzewami. Te „garby” łądu to wychodnie wapienia z niewielką ilością żywej materii organicznej, ich powierzchnia waha się od kilku metrów kwadratowych do kilku hektarów. Większe wysypki są idealnym schronieniem dla dzikich zwierząt zamieszkujących park.

Plaże południowej Florydy to miejsca, w których zagrożone wyginięciem żółwie składają jaja. (U.S. FWS)

Piękno orchidei – podobnie jak to było w przypadku czaplich piór – doprowadziło je na skraj wyginięcia, wiele gatunków już nie istnieje, a pozostałe występują bardzo rzadko. Bardzo popularnymi roślinami na bagnach są również lilie wodne.

Świat zwierząt

Fauna parku jest równie bogata jak flora – szczególnie licznie występują tu ptaki brodzące. Po latach zabiegów udało się częściowo odtworzyć populacje czapli amerykańskiej, czapli śnieżnej oraz warzęchy różowej. Ciekawym i rzadkim ptakiem jest anhinga zwana często „węzowym ptakiem”, bowiem pływa w wodzie tylko z wystającą ponad powierzchnię szyją, co do złudzenia przypomina poruszającego się wodnego węża.

Jedyny rodzimy gatunek bociana Ameryki Północnej to występujący w Everglades bocian leśny. Ten wysoki na 90 cm ptak, o rozpiętości

W bezkresnym morzu rozlewisk Everglades gdzieniegdzie pojawiają się wysepki suchego lądu porośnięte drzewami. (U.S. NPS)

i rozlewisk

skrzydeł ok. 3 m i wadze od 2 do 3 kg został w 1984 roku umieszczony na federalnej liście gatunków zagrożonych. Stało się to na skutek spadku liczebności z 6 000 sztuk w latach 60. do zaledwie 500 w połowie lat 90. W poszukiwaniu pożywienia bocian zanurza dziób pod wodą i penetruje płytkie rozlewiska. W wodzie pełnej roślin i mułu niemożliwe jest dostarczenie jakiegokolwiek ryby, dlatego musi on zdać się na wyczucie i refleks, który zresztą ma najlepszy wśród kręgowców: potrafi zamknąć dziób w ciągu 25 milisekund!

Z tutejszych ptaków drapieżnych ciekawym gatunkiem jest kania ślimacza. Drapieżnik ten, o rozpiętości skrzydeł ponad 90 cm, wyspecjalizował się w polowaniu na powszechnie występującego tutaj ślimaka jabłkowego (stąd jego nazwa). Jest to mięczak niemały, bo wielkości cytryny, który wraz z rybami stanowi podstawę pożywienia dla rzecznych wydr, żółwi, niektórych gatunków żab oraz popularnych tutaj gadów: aligatora oraz krokodyla amerykańskiego.

Z powodu kurczenia się środowiska naturalnego kania jest jednym z najrzadziej występujących podniebnych drapieżników w Stanach Zjednoczonych. Znajduje się również na liście zagrożonych wyginieciem gatunków. Pośród wielu innych ptaków występujących w parku wymienić można takie gatunki jak: bielik amerykański, sęp czarny, sokół wędrowny, sowa pasiasta, jaskółka drzewna oraz ibis.

Z ssaków występują m. in. jeleni wirginijski, królik moczarowy, opos, szop prac, mysz bawelniana oraz zagrożona wyginieciem puma wschodnia – jedyny drapieżny kot wschodniej części Stanów Zjednoczonych.

Na moczarach królują węże, których jest tutaj kilka gatunków (m.in. wodny mokasyn);

ponadto ryby (np. bass wielkogębowy, wprowadzony w 1885 roku do Europy) oraz raki. Rzadkim mięczakiem żyjącym wśród drzew suchego lądu jest ślimak drzewny, który jest zwierzęciem hermafrodytycznym (obojna-czym), a jego ciało pokrywają skomplikowane wzory pasków (chroniące go przed drapieżnikami) będące mieszaniną jaskrawych kolorów.

W płytkich wodach zatoki Floryda znajdują się ponad 100 wysepek, które powstały z obumarłych namorzynów. Ich korzenie oraz liście rozkładając się pokrywały dno zatoki cienką warstwą materii organicznej, która wraz z upływem czasu oraz nanoszonymi przez prądy osadami rosła, aż któregoś dnia z wody wynurzył się „ląd”. Owe wysepki są domem dla wielu gatunków ptaków m.in. pelikana brązowego, warzęhy różowej, rybolowa, czapli śnieżnej oraz bielika amerykańskiego.

Ciepłe i płytkie wody zatoki (przeciętna głębokość wynosi tutaj od 1,2 do 1,5 m) zamieszkiwane są przez rekiny, krokodyle, delfiny, manaty, żółwie morskie, homary, kraby i krewetki. Zatoki Little Madeira oraz Joe zostały wyodrębnione z terenu parku jako rezerwaty ściśle krokodyla amerykańskiego, do których turyści nie mają wstępu dzięki czemu możliwa jest maksymalna ochrona gatunkowa tych gadów. Znajduje się tutaj też jedyna dzika plaża w południowej Florydzie (Przylądek Sable), na której składa jaja zagrożony gatunek żółwia morskiego – żółw karettka.

Cykl przepływu wody przez rozlewiska Everglades

Najważniejszym zagadnieniem związanym z ochroną środowiska przyrodniczego w parku jest przepływ wody przez teren rozle-

wisk południowej Florydy. Rozpoczyna się nad rzeką Kissimmee oraz płytkim jeziorem Okeechobee (średnia głębokość 3,7 m; powierzchnia 1869 km²) znajdującym się ok. 100 km na północ od parku.

W przeszłości, gdy rozpoczynały się wielkie ulewy, rzeka oraz jezioro wylewały, a powstała w ten sposób „fala” słodkiej wody o szerokości 80 km spływała przez obszar półwyspu Floryda w kierunku zatok: Meksykańskiej, Floryda oraz Biscayne. Obecnie jednak, głównie ze względu na zbudowanie tam na jeziorze, osuszeniu części rozlewisk, wybudowaniu kanałów irygacyjnych oraz poborze wody dla potrzeb ludzi, naturalny przepływ wody został poważnie zakłócony. W efekcie, na skutek wysychania moczarów zmniejsza się różnorodność biologiczna parku, a równowaga ekologiczna jest coraz bardziej zaburzona.

Pobór wody do celów bytowych oraz przemysłowych (plantacje cytrusów) spowodował zmniejszenie i tak już skąpej ilości wody docierającej do parku narodowego. Tylko 20% z przepływającej wody zdąży wsiąknąć w głąb lądu natomiast pozostałe 80% podlega parowaniu, transpiracji lub przepływa dalej. Poziom wody na rozlewiskach Everglades wynosi wtedy średnio 15 cm, choć w niektórych miejscach może sięgać nawet 90 cm lub więcej (woda spływa w kierunku oceanu z prędkością 300 m/dzień).

Stopniowe przesiąkanie wydłuża porę deszczową o dwa lub trzy miesiące od momentu osłabnięcia intensywności deszczów w październiku. Zakłócenia w cyklu przepływu wody rujną równowagę ekologiczną nie tylko w parku Everglades, ale też w pobliskim rezerwacie Big Cypress oraz parku narodowym Biscayne. W ciągu 100 ostatnich lat obszar naturalnych rozlewisk Everglades uległ drastycznemu ograniczeniu.

SEBASTIAN BIELAK

Zdjęcia zostały udostępnione dzięki uprzejmości National Park Service oraz Fish and Wildlife Service, Stany Zjednoczone.